

СТАНОВИЩЕ

от дин Диляна Василева Ботева-Боянова,
професор по стара история и тракология
в Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“,
член на научно жури, назначено със заповед РД 38 - 336 от 08. 07. 2019 г.
на ректора на Софийския университет във връзка със защитата
на доц. д-р Димка Иванова Гичева-Гочева по професионално направление
2.3. Философия (Етика - История на етиката) за присъждане на научната
степен „доктор на науките“

Изследването на доц. д-р Димка Гичева-Гочева *„Към понятията справедливо и справедливост в практическата философия на Аристотел“* е представено за получаване на научната степен „доктор на науките“. То е обсъдено и прието като допустимо на заседание на катедрата по Логика, етика и естетика във Философския факултет на СУ, проведено на 23.04.2019, а обсъждането по същество се състоя на разширено заседание в същата катедра на 11.06.2019. Темата сама по себе си е и дисертабилна и изключително актуална в момент, когато в световен мащаб проблемът за справедливо и справедливост набира все по-голяма обществена острота, което води до нарастваща необходимост от вглеждане в търсенията в тази посока през вековете на блестящите умове на човечеството. Предложеният от Д. Гичева-Гочева анализ на литературно-философското наследство по проблема на Херодот, Тукидид, Софокъл, Платон и Аристотел, е сериозен принос към интелектуалните конструкции по темата.

Дисертационният труд се състои от въведение (с. 6-15), три глави, всяка от които е структурирана на по три части (с. 16-292), заключение (с. 293-312), библиографска справка, включваща и интернет ресурси (с. 313-338). Уточнено е, че той е резултат от 12-годишна изследователска работа (с. 13), но всъщност Димка Гичева се подготвя за създаването на този текст още от студентската скамейка, когато започват нейните занимания с Аристотел, включително по отношение на превода на специфични понятия в неговите трудове под ръководството на проф. Богдан Богданов. На този античен философ е посветена и първата дисертация на колежата

Димка Гичева-Гочева на тема „Телеологизмът във философията на Аристотел“, защитена през 1997 г. Няма съмнение, че за защита е представен труд на изключително версиран в проблематиката изследовател, достигнал вече истинска зрялост и дълбочина в разбирането на феномена Аристотел и неговите възприятия за човека, обществото и вселената. Тук е редно да напомня, че Аристотел е роден и израства в град Стагира на Халкидическия полуостров, т.е. в югозападната част на Древна Тракия. Отивайки отвъд написаното от Димка Гичева-Гочева, съм склонна да предположа, че Аристотеловата идея за „нуса“ (т.е. за божественото в човека) – разработена от дисертантката по блестящ по мое мнение начин (с. 238-241), – в значителна степен е повлияна от тракийските вярвания и практики, наблюдавани от гръцките колонисти на Халкидика сред заобикалящите ги на полуострова тракийски общности. Доколкото ми е известно, за съжаление, подобна възможност досега не е коментирана в литературата.

В съдържателно отношение, заедно с последователния и задълбочен анализ на заявените експлицитно или внушени имплицитно позиции на Херодот, Тукидид, Софокъл, Платон и Аристотел по отношение на категориите справедливо и справедливост, като приносен трябва да се открие също преводът на книга Епсилон на *Никомахова етика*, включен като „Част 3“ на глава III на дисертационния труд (с. 242-283). Тук безспорното постижение е не само стриктното придържане към понятийното филигранстване по отношение на двата ейдоса, но и проникновеният коментар към текста (с. 283-292).

В същото време не мога да не отбележа, че не споделям общия възторг от Тукидид (възприет очевидно и от колегата Димка Гичева-Гочева) като историк на съвременността и като философ на историята. Моят скептицизъм в това отношение се основава на факти от биографията на този атински стратег, който по време на първата фаза на Пелопонеската война е натоварен от своите съграждани да задържи в атински ръце стратегическия град Амфиполис, държащ така да се каже ключа към богатата на злато и сребро планина Пангей. Тукидид се

проваля в тази своя мисия и градът при устието на Струма пада в спартански ръце, поради което стратегът е наказан от Атинското народно събрание и изпратен в 20-годишно изгнание. Важно обстоятелство е фактът, че макар Тукидид да не успява да запази Амфиполис под атински контрол, той не губи своите лични (наследствени?) владения в района на Долна Струма, от чиито мини ежегодно получава не малко приходи. Именно в тези земи Тукидид се оттегля по време на своето принудително изгнаничество, и именно тук се посвещава на своя труд за Пелопонеската война, който – с изключение единствено на книга I, добила популярност под името „Археология“ – се вписва всъщност в жанра спомени на съвременник и участник в събитията. Тези спомени без съмнение са написани, за да оправдаят самия Тукидид в очите на неговите съграждани и евентуално да му осигурят реабилитация, но е направено силно манипулативно и поради това истинските мотиви са доловими само при много детайлно познаване на текста и на контекста.

За мен най-неудовлетворителният елемент в представения за защита дисертационен труд е от формален характер и се отнася до графичното несъответствие между реалното оформяне на частите и подчастите в текста и тяхното двукратно представяне в съдържанието към самия текст и към автореферата. Тази неангажираност с формата е довела и до едно сериозно объркване в съдържанието при номерацията на елементите от част 1 на глава III, където след елемент 1.3, следват елементи 2.1 и 2.2., и едва след това идва част 2, с подчасти 2.1, 2.2 и т.н. Несъответствие се открива и при представяне на въведението, което в съдържанието е описано по следния начин:

Защо към и преди Аристотел? *Status quaestionis*. Понятийни разграничения, дефиниране на обхвата и замисъла на дисертационното изложение,

но в дисертационния текст аз лично не откривам елемент, озаглавен „Понятийни разграничения, дефиниране на обхвата и замисъла на дисертационното изложение“, за разлика от наличните „Защо към и преди Аристотел?“ (с. 6-10) и „*Status quaestionis*“ (с. 10-16).

Всички посочени по-горе проблемни места се отнасят до детайли, които по никакъв начин не влияят на цялостното впечатление от дисертационния труд, чиито шест основни приноси постижения са коректно формулирани от автора (автореферат, с. 76); лично аз имам резерви единствено по отношение на формулировката в 5., където се следва традиционното позитивно отношение към *История на Пелопонеската война*, повлияно от силно манипулативното внушение на самия Тукидид. Сред приносите бих открила две истински големи постижения, особено в контекста на световните дирения по проблемите на Аристотеловото философско наследство, а именно 1) аргументираното демонстриране „как Аристотел понятизира идеите“ на Херодот, Тукидид, Софокъл и Платон чрез „триадата δύναμις-ἐνέργεια-ἐντελέχεια, в която две от понятията са уникални негови езикови и мисловни нововъведения“, както и 2) извеждането на „иманентната свързаност на етическите, политическите и конституционно-историческите схващания на Аристотел, формиращи неговата практическа философия“.

Казаното по-горе ми дава основание да предложа на научното жури да присъди на доц. д-р Димка Гичева-Гочева научната степен „доктор на науки“.

30.09.2019

Изготвил становището:

(проф. дин Диляна Ботева)

OPINION

by Dr. Dr.Sc. Dilyana Vassileva Boteva-Boyanova,
Professor in Ancient History and Thracian Studies
at the Faculty of History of the St Kliment Ohridski University of Sofia,
member of the scientific jury according to order PΔ 38 - 336 / 08. 07. 2019
of the Rector of the University of Sofia

on the dissertation work of Assoc. prof. Dr. Dimka Ivanova Gicheva-Gocheva
in the professional field 2.3. Philosophy (Ethics – History of Ethics) offered
for the acquisition of the degree Doctor of Science

Dimka Gicheva-Gocheva has submitted her dissertation work entitled “To(wards) the concepts τὸ δίκαιον and ἡ δικαιοσύνη in the practical philosophy of Aristotle” for the acquisition of the degree *Doctor scientiarum*. It is firstly discussed and accepted as admissible at a meeting of the Department of Logic, Ethics and Aesthetics at the Faculty of Philosophy of Sofia University, held on 23.04.2019. The substantive discussion took place at an extended meeting in the same department on 11.06.2019. The topic itself is both dissertable and highly relevant at a time when the issue of fairness and justice is gaining more and more public acumen worldwide, leading to an increasing need to look in the ideas of the brilliant minds of humankind over the centuries. The analysis of the literary-philosophical heritage on the problem of Herodotus, Thucydides, Sophocles, Plato and Aristotle, proposed by D. Gicheva-Gocheva, is a serious contribution to the intellectual constructs on the subject.

The dissertation consists of an introduction (pp. 6-15), three chapters, each of which is structured in three parts (pp. 16-292), a conclusion (pp. 293-312), a bibliographic reference including internet resources (pp. 313-338). The author specifies that the dissertation is the result of 12 years of research work (p. 13), but in fact Dimka Gicheva is preparing to create this text since her student years, when she started – under the tutorship of Prof. Bogdan Bogdanov – training in reading Aristotle and in translating in Bulgarian his specific concepts. Gicheva’s PhD thesis, defended back in 1997, was also devoted to this

ancient philosopher being entitled "*Teleologism in Aristotle's Philosophy*". There is no doubt that the newly submitted dissertation is authored by a highly versatile researcher who has reached real maturity and depth in understanding the phenomenon called Aristotle and his perceptions of man, society, and the universe. It is worth recalling here that Aristotle was born and raised in the Greek colony of Stageira on the peninsula of Chalkidice, i.e. in a region viewed by the ancient authors as part of Thrace. Going beyond D. Gicheva-Gocheva's text, I am inclined to suggest that the Aristotelian idea of "nous" (i.e. "the divine in man") – elaborated in my opinion brilliantly by the author (pp. 238-241) – was greatly influenced by Thracian beliefs and practices observed by the Greek colonists of Chalkidice among the Thracian communities surrounding them on the peninsula. To my knowledge, unfortunately, this possibility has not been commented in the literature so far.

Regarding the substance of the dissertation, I would point at two achievements: the consistent and thorough analysis of the explicitly or implicitly stated positions on the categories of fairness and justice detectable in the writings of Herodotus, Thucydides, Sophocles, Plato and Aristotle, as well as the Bulgarian translation of the book V of *Nicomachean ethics* (pp. 242-283) included as Part 3 of Chapter III of the dissertation. The indisputable success here is not only the strict adherence to the conceptual filigree work regarding the two notions, but also the discerning commentary on the text (pp. 283-292).

At the same time, I cannot but mention that I do not share the general enthusiasm for Thucydides (apparently also followed by D. Gicheva-Gocheva) as a historian of modernity and as a philosopher of history. My skepticism in this regard is based on the facts of the biography of this Athenian strategist whom his fellow citizens charged during the first phase of the Peloponnesian War with the task to keep in Athenian hands the strategic city of Amphipolis viewed as the key to the Pangaion mountain with its gold and silver mines. Thucydides fails in this mission and the city at the mouth of the Struma River was taken by the Spartan troops; because of this he was punished by the Athenians and sent into exile for 20 years. An important fact is that, although Thucydides fails to keep Amphipolis under Athenian control, he does not lose

his personal (hereditary?) possessions with rich mines in the Lower Struma region. It is in these lands that Thucydides retires during his forced exile, and it is here that he starts his writing on the Peloponnesian War, which - with the exception of Book I, popularly known as "Archeology" - actually fits into the genre of memoirs of contemporary and participant in events. These memoirs are undoubtedly written to justify Thucydides himself in the eyes of his fellow citizens and eventually provide him with rehabilitation. They are however highly manipulative, and therefore true motives are only perceptible with very detailed knowledge of the text and context.

For me, the most unsatisfactory element in the dissertation submitted for defense is of formal nature and refers to the graphic discrepancy between the actual formation of parts and subparts in the text and their double presentation in the content to the text itself and to the abstract. This lack of exactness concerning the form has also led to a serious confusion in the content when numbering the elements of Part 1 of Chapter III; there after subpart 1.3, follow subparts 2.1 and 2.2, and only then comes Part 2, with Subparts 2.1, 2.2 and etc. A discrepancy is also detected when presenting the introduction, which is described in the content as follows:

Introduction: Why the preposition is *to*? Why *to(wards)* and before Aristotle? *Status quaestionis*. Conceptual delineations, defining of the scope and the intentions of the study,

but in the dissertation I personally do not find an element entitled "Conceptual delineations, defining of the scope and the intentions of the study ", unlike the available " Why the preposition is *to*? Why *to(wards)* and before Aristotle?" (pp. 6-10) and "*Status quaestionis*" (pp. 10-16).

All the above mentioned problems relate to details, which in no way affect the overall impression of the dissertation, whose six major achievements have been correctly formulated by the author in the Bulgarian abstract, p. 76, but unfortunately missing in the English one. Personally, I have reservations only about the wording in point 5., which follows the traditional positive attitude towards Thucydides, based on the strongly manipulative text of his *History of the Peloponnesian War*. Among the contributions of D. Gicheva-Gocheva, I

would point out two achievements, especially in the context of the world-wide dilemmas on Aristotle's philosophical heritage, namely 1) the argumentative demonstration of how Aristotle conceptualize the ideas of Herodotus, Thucydides, Sophocles, and Plato through the “triad δύναμις-ἐνέργεια-ἐντελέχεια, in which two of the notions are his unique linguistic and intellectual innovations”, as well as 2) the derivation of "the immanent coherence of Aristotle's ethical, political and constitutional-historical perceptions that shape his practical philosophy".

The aforesaid allows me to vote for the awarding Associate Professor Dr. Dimka Gicheva-Gocheva with the degree Doctor of Science in the professional field 2.3. Philosophy (Ethics – History of Ethics).

30.09.2019

Member of the Scientific Jury:

(Prof. Dr. Dilyana Boteva, Dr.Sc.)